

מִיָּמֵינוּ

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 237 הדלקת נרות, דינו ליל שבועות, בשר בחלב, הלכות זו"ט סיון תשע"ד
ההלכות נפרצו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א - רב ביהמ"נ "דברי שיר" ב"ב

הדלקת נרות

טענה בברכה

▲ בשעת הדלקת נרות, יש לברך "להדליק נר של יו"ט" (שו"ע סי' תקי"ד י"א), ו"שהחיינו". אם ברכה בהדלקת נרות "להדליק נר של שבועות" יצאה י"ח (ואין זה משנה ממשטע שטבעו חכמים, דהעיקר שיש את הענין של הברכה, כמבואר במשנ"ב סי' ס"ה ס"ק א', וכמו"כ פסק הגר"י קרליץ שליט"א שאם בירך על תפוח "בורא פרי התפוח" יצא).

הדלקה בכל החדרים

▲ אין חיוב להדליק נר בכל החדרים שמשתמשים בהם, כיון שיכול להעביר את הנר מחדר לחדר, כיון שהנר מותר בטלטול (הגרש"ז אויערבך זצ"ל).

נר דלוק

▲ רבים נוהגים להשאיר נר שדולק יממה שלימה ("נר נשמה"), כדי שיוכלו למחרת להעביר ממנו, וזוהרו להניחו במקום מוגן שלא יכבה ("כף החיים" סי' תקי"ב ס"ק י').

לחמם או לתחוב נרות

▲ אסור לחמם נר שעוה ולהדביקו, שמא יבוא לשפשו ולהחליקו, והרי זה תולדת ממחק (משנ"ב סי' תקי"ד ס"ק י"ח בשם מג"א). [אבל מותר לתחובו לתוך הפמוט (הגר"י קרליץ שליט"א)] ולכן כשחל שבועות ביום שישי, יש לו להכין הנרות לפני יו"ט מה שצריך לצורך שבת.

הכנת פתילה

▲ אסור לשזור צמר גפן לעשות ממנו פתילה (עי' שו"ע סי' תקי"ד ס"ט). אבל מותר להכניס פתילה בפתיל צף. ובאלו שעדיין צריכים להתוך בהם מקום החור אסור (בעל "שבט הלוי" שליט"א והגר"י קרליץ שליט"א).

ברכת "שהחיינו"

▲ הרבה נשים נוהגות לברך ברכת "שהחיינו" בשעת הדלקת נרות (משנ"ב סי' תיר ס"ק ד', "אגרות משה" או"ח ח"ד סי' קי"א ס"ק א', שכן נהגו כמה מאות שנים, וב"ארחות רבינו" ח"ב עמ' ק' שכן הורה בעל ה"קהילות יעקב" לנשים במשפחתו לברך).

וכל זה כשהאשה מדליקה, אבל כשאישה מדליק עדיף לברך על הכוס בשעת הקידוש "וימטה אפרים" סי' תקצ"ט ס"ט, "ארחות רבינו" (ס'). ויש נוהגים שאין הנשים מברכות ברכת "שהחיינו" בשעת הדלקת נרות (כן הורה הגר"י מבריסק זצ"ל, מובא בהגדת "מבית לוי" ח"א עמ' פ"ט, ועי' "שערי תשובה" סי' רס"ג בשם יעב"ץ שאין מקור כלל שנשים יברכו כן. ועי' משנ"ב שם ס"ק כ"ג, ועי' שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ד סי' כ"א אות ט' דעם כל זה כתב היעב"ץ בסידורו הלי ראש השנה שנשים מברכות ברכת "שהחיינו" בשעת הדלקת הנרות).

דינים הנוהגים בליל שבועות

ברכות התורה

▲ ברכות התורה בבוקר למי שהיה ער כל הלילה: להלכה נפסק שאינו צריך לברך, ספק ברכות להקל. אולם לכתחילה ישמע את הברכות מאחר.

▲ אם ישן בערב החג שינת קבע במיטתו, וכל ליל החג היה ער, פסק הגרע"א זצוק"ל שבאופן כזה לכו"ע יוכל לברך ברכת התורה בעצמו (משנ"ב סי' מ"ז סק"ז). מרן החו"א זצ"ל פקפק על הוראה זו, וסבר שגם מי שישן ביום ואח"כ היה ניעור כל הלילה לא יברך בעצמו ברכות התורה אלא ישמע מאחר משום שכל שינה ביום נחשבת ארעי (סוף ספר "אשי ישראל" בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ישן בתחילת הלילה

▲ **שאלה:** מי שלא ישן ביום כלל, ובתחילת הלילה ישן על מיטתו עם בגדיו למשך חצי שעה, האם חייב לברך ברכת התורה?
תשובה: כיון שישן על מיטתו אפילו בתחילת הלילה, נחשב לזה שינת קבע, וצריך לברך ברכת התורה (משנ"ב סי' מ"ז כ"ח). אולם אם ישן על

מיטתו רק ביום, אין זה נחשב לקבע, ונוהגים שלא לברך (שו"ע שם סעיף י"ג) ובכל זאת הסומך על הפוסקים שצריך לברך לא הפסיד (משנ"ב שם).

כיוון לצאת בברכת התורה במערב

▲ **שאלה:** מי שישן ביום וכדי לצאת מספק, כיוון לצאת ידי חובה בברכת התורה במערב בברכת "אהבת עולם" ולמד אח"כ, ושוב ישן בלילה, האם יש לו לברך ברכת התורה לאחר השינה או לא?

תשובה: מי שמכוון לצאת בברכת התורה במערב, סתם דעתו הוא רק לצאת הלימוד עד שהולך לישון, ולכן אם הלך לישון יש לו לברך אחר השינה ברכת התורה ("שבות יצחק" ח"ח, בשם הגר"י אלשיב זצ"ל).

ברכת "על נט"י" ו"אשר יצר"

▲ מי שהיה נעור כל הלילה, צריך ליטול ידיו ג' פעמים כשיעלה עמוד השחר, דיש אומרים שהרוח רעה שורה בעלות השחר, ולא יברך על נטילה זו, מכיון שיש מחלוקת הפוסקים אם יש חיוב ליטול. ונכון שיביא עצמו לידי חיוב ברכה, כגון שקודם התפילה יעשה צרכיו או יטיל מים וישפוף, ולכו"ע יתחייב לברך, ויברך ענטי"י ו"אשר יצר" (שו"ע סי' ד' סעיף י"ג ומשנ"ב שם, אבל ליגע במקום מכוסה לבד לא מהני, "אשי ישראל" פ"ב הע' צ"ט בשם הגר"י אויערבך זצ"ל).

ברכת "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה"

▲ נחלקו האחרונים אם יכולים לברך שני ברכות אלו כשהיה נעור כל הלילה, ולכן יבקש מחברו שיוציאו, ויכוון לצאת ידי חובה אם חייב בברכה זו (משנ"ב סי' מ"ז ס"ק כ"ד). ואם יש שם בן ספרד, שנוהג לברך ברכות אלו, אפילו שהיה ער כל הלילה, יכול להוציא בזה בן אשכנז דלפי הצד שחייבים גם הם חייבים (בשם הגר"י זצוק"ל).

ברכה על טלית קטן

▲ מי שלובש טלית קטן כל הלילה נחלקו הפוסקים אם יכול לברך עליו בבוקר. על כן כשמברך על טלית גדול, יכוון לפטור את הטלית הקטן, ואם אין לו טלית גדול יבקש לשמוע הברכה מאדם אחר שיש לו טלית גדול (עי' משנ"ב סי' ח' מ"ב, וסי' תצ"ד ס"ק א').

ברכות השחר

▲ אפילו מי שנעור כל הלילה, יכול לברך כל ברכות השחר (חוץ מברכת "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה" וכנ"ל) מחצות הלילה ואילך, לבד מברכת "הנותן לשכוי בינה", שלכתחילה אין לברכו לפני אור היום אם לא ששמע כבר קול תרנגול, ובדיעבד אם ברך מחצות ואילך – יצא (עי' משנ"ב סי' מ"ז ס"ק ל' ול"א).

הלך לישון קודם התפילה

▲ אלו שלומדים כל הלילה עד עלות השחר, והולכים לישון ואח"כ מתפללים, מכיון שהגיע זמן תפילה, צריכים למנות "שומר" שיעירם לתפילת שחרית, שמא ימשכו בשינה, ויעבור זמן תפילה.

שעון מעורר להיות שומר

▲ דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל שאין לסמוך על שעון להיות שומר שיעירו לתפלת שחרית, שמא ימשיך לישון ויעבור זמן התפילה (ספר "שבות יצחק" חלק שהיה והטמנה, עמ' רפ"ז).

ברכת המפיל להולך לישון אחר עלות השחר

▲ ההולך לישון לאחר עלות השחר, לא יברך ברכת המפיל (משנ"ב סי' רל"ט ס"ק ח') ואם הולך לישון לפני עלות השחר, ומסופק אם ישן עד שיעלה השחר, יש להסתפק אם לברך ("ביאור הלכה" שם ד"ה סמוך למיטתו).

ברכות השחר להולך לישון אחר עלה"ש

▲ ההולך לישון לאחר עלות השחר אינו יכול אח"כ לברך "המעביר שינה" ו"אלוקי נשמה" אף שישן כמה שעות.

המתנה מחלב לבשר

אכל חלב ורוצה לאכול בשר

▲ **ההמתנה, קנינה, דחיה** - אכל גבינה שאינה קשה ואינה מעובדת, מותר לאכול מיד אחריה בשר (שו"ע יו"ד סי' פ"ט), ואפילו באותה סעודה (מג"א או"ח סי' תצ"ד ומשנ"ב שם ס"ק ט"ז וי"ז ומג"א סי' קצ"ו).

בית הוראה ע"י ביהמ"נ "דברי שיר", רח"י זכריה 4, בני ברק. פתוח כל ימות השבוע (א' - ו') :

בבוקר בין השעות 09:00 - 09:30, אחה"צ (א' - ה') בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

03-6194741

בית הוראה ע"י

סוסיק א', אך צריך לקנח פיו (עיי אכילה), ולהדחיו (עיי שתיה). י"א איזה שירצה יקדים (ש"ך סס), וי"א שלכתחילה יקדים קניוח, ואח"כ ידית.

◀ **קניוח עיי אובלין** – הקניוח הנ"ל אפשר לעשותו בכל דבר אוכל, חוץ מקמח, תמרים, וירקות שאין לקנח בהם לפי שנדבקים לשיניים (שו"ע סי' פ"ט סעיף ב').

◀ **רחיצת ידיו מאכילת גבינה** – וכן יש לרחוץ ידיו לפני שאוכל בשר, שמא נדבק שם גבינה וכשאינו לו מים עכ"פ יעיינו היטב בידיו שאין בהם שיירי גבינה.

◀ **באכילת גבינה ולא בשתית חלב** – יש סוברים שדוקא בגבינה יש חיוב לקנח, מכיון שנדבק בתוך פיו, אבל אם שתה חלב מספיק הדחה לבד (רש"י חולין ריש פ' כל בשר).

◀ **בשר בהמה ולא בשר עוף** – כל זה דוקא כשרוצה לאכול בשר בהמה, אבל בבשר עוף אחר גבינה אין צריך קניוח והדחה (שו"ע סי' פ"ט סי' ב', ועיי ב"י ידוה"ה" פירוש הקצר ס"ק כ"ג שכתב שכבר נהגו להשוות עוף לבהמה, וכ"כ ב"כ החיים" שם ס"ק מ"ה, ו"בן איש חי" פ' שלח ג' אות י"ד).

◀ **המתנה חצי שעה** – אע"פ שמעיקר הדין אין צריך להמתין מאכילת מאכלי חלב לאכילת מאכלי בשר אלא מספיק בקניוח והדחה כנ"ל, הרבה נוהגין להמתין חצי שעה, ולא להסמיך אכילת בשר לגבינה, והטעם משום שכל מקום סמוך הוא כחצי שעה (בעל "שבט הלוי" שליט"א). ואם שהה חצי שעה, יש סוברים שא"צ קניוח והדחה (שו"ת "ברכת שמים" יו"ד סי' כ"ב, "שערי תורת הבית" להגר"י טשזנר שליט"א סי' ד' פרק ב'). ויש סוברים שגם בזה לכתחילה יקנח וידח הפה (הגר"י קרליץ שליט"א).

◀ **המתנה בגבינה קשה ומלוחה** – נוהגין להמתין שש שעות (עם ברכה"מ) גם אחר גבינה קשה (רמ"א יו"ד סי' פ"ט סעיף ב', ושע"צ או"ח סי' תצ"ד בשם הפמ"ג). וגבינה קשה היינו שהיא מתולעת או שהיא גבינה של ששה חודשים (ט"ז שם ס"ק ד' וש"ך ס"ק ט"ו, ועיי "באר היטב" שם ס"ק ז'). וכן כל גבינה קשה שהיא מלוחה וחזקה (פמ"ג מ"ז ס"ק ב').

◀ **המתנה בגבינה צהובה** – וכן בגבינה צהובה בזמננו יש מחמירים להמתין שש שעות שהרי קשה היא, ועוד שמא נותנים מיני חומרים שגורמים למשוך הטעם כמו גבינה קשה (בעל "מנחת יצחק" צ"ל).

◀ **גבינה צהובה שנתרככה** – יש אומרים שאפילו נתרככה הגבינה כמו בפיצה, באגט טוסט, יש להמתין שש שעות (הגר"י ש אלישיב זצ"ל, ב"קובץ תשובות" סי' נ"ח).

הל' יו"ט

מיעוט מלאכות ביו"ט

◀ **שאלה: האם ביו"ט עצמו יש לחפש עצות למעט במלאכות ביו"ט כשמכין אוכל ליו"ט?**

תשובה:

הותרה – מלאכת יו"ט הותרה ולכן מה שמותר לעשות ביו"ט, אפילו יש לו אפשרות באופן היתר, א"צ לעשות כן.

בורר לאחר זמן – ולכן כתב "בשו"ע הרב" (סי' תקי"א קו"א, ס"ק ב') שאין צריך להקפיד ביו"ט לברור אוכל מתוך פסולת דוקא סמוך לסעודה (כמו בשבת), אלא אפשר לברור לפני כן. וכ"כ בשו"ת "אבני נזר" (סי' שצ"ג ס"ק ב').

אוכל מפסולת – וכן משמע במשנ"ב (סי' תקי"א ס"ק ח') שכתב כשאוכל והפסולת שבתערובת שווים כמותם, יברור איזה מהם שירצה, ולא כתב שצריך לברור דוקא את האוכל מהפסולת.

בישול בכלי שני – וכמו כן מותר לכתחילה לעשות כוס תה בכלי ראשון, גם אם טעמו לא ישתנה כשמכין בכלי שני כיון שמלאכת אוכל נפש הותרה ביו"ט (הגר"י ש אלישיב זצ"ל).

אינו מפיג טעם – כתב הרמ"א (סי' תצ"ה א') שאם אינו מפיג טעם כלל, יש להחמיר לעשותו מערב יו"ט.

בזמננו שיש מקררים ומקפאים מ"מ מותר לכתחילה לבשל ביו"ט. שאוכל שהוציאוהו ממקרר וחייממוהו אינו משובח כ"כ כמו תבשיל של אותו יום ("חוט שני" יו"ט פ"ב ס"ק ב'), ועוד אפילו טעמו אינו שונה כלל, מ"מ כיון שבטעמו הוא מפיג טעם, לא חילקו חכמים בדבר והתירו לבשלו בכל ענין.

טלטול נר חשמל ביו"ט

◀ מותר לטלטל נר דלוק ביו"ט, וכמו כן מותר ביו"ט לטלטל מנורה חשמלית דולקת. אבל לגבי פנס יש לדון, דשמה מכיון שרגילים להדליקו ולכבותו פעמים רבות בימות החול, יש חשש שמא ישכח ויעשה כן ביו"ט (שו"ת "מנחת יצחק" ח"ג סי' מ"ג ס"ק ד', "חוט שני" יו"ט פרק י"ג אות ח').

בישול סיר מלא אוכל

◀ מותר ביו"ט לבשל סיר מלא אוכל אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת, ובתנאי שמתחילה נותן את כל הסיר המלא בבת אחת על האש, משום ריבוי שיעורים מותר ביו"ט (שו"ע סי' תקי"א א'), אבל אם הסיר

כבר נמצא על האש אסור להוסיף בו מה שלא לצורך יו"ט, מכיון שזה כבר נחשב למלאכה נפרדת. אולם אם זה בשר ודגים, כיון שהוספת בשר ודגים משביח גם מה שיש כבר בתבשיל מותר, וזה נחשב לצורך היום (משנ"ב סי' תקי"ג ס"ק ה').

שקית מלאכה סוכריות

◀ וכן מותר לטלטל שקית מלא סוכריות או שוקולדים, אפילו יותר ממה שהוא צורך כיון שכולם בשקית אחת (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ב סי' ק"ג).

הוצאת צרור מפתחות

◀ ולענין הוצאת צרור מפתחות כשיש שם מפתחות שאינו צריך בו, יש אוסרים כיון שיש שם מפתחות שאינם צריכים לו להשתמש בחוץ בודאי לא ישתמש בו, משא"כ באוכל כל אחד ואחד ראוי לו ("אגרות משה" ח"ה סי' ל"ה).

ויש מתירים גם את זה, דסו"ס הכל נעשה במעשה אחד (הגר"ש ז"א אויערבך זצ"ל, מובא בשו"ת "רבבות אפרים" ח"ה סי' תס"ג, והגר"ש אלישיב זצ"ל).

עגלה מלאה חפצים

◀ מותר להוציא עגלת תינוק לרשות הרבים כשיש שם חפצים שאינם נצרכים לו ביו"ט כיון שזה מעשה אחד, עם שאר החפצים שכן צריך (שו"ת "שבט הלוי" ח"ה סי' ע"ז אות ג').

חיתוך ירקות

◀ מותר לחתוך ירקות או פירות דק דק עיי סכין כמו בחול ורק מה שצריך לאותו היום (משנ"ב סי' תקי"ד ס"ק י"ט). בשבת אסור (שו"ע סי' שכי"א סעיף י"ב).

לגרד פירות וירקות במגרדת

◀ מותר לגרד פירות וירקות בפומפיה או במגרדת בלי שינוי, כיון שאין רגילין לטחון בה יותר מכפי שצריך לאותו יום ("מבקשי תורה", יו"ט ע"י רנ"א בשם הגר"י ש אלישיב זצ"ל), ויש סוברים שיש לעשות עיי שינוי כגון להפוך את המגרדת וגרירת הפירות מלמטה למעלה ("חוט שני" יו"ט פרק י"ז ס"ק א' אות ב').

לחתוך ירקות לחתיכות דקות עיי כלי המיוחד שעשוי מסכין שקבוע בדף העץ אסור כיון שהדרך לחתוך בו לימים רבים ("ביאור הלכה" סי' תקי"א סי' ד"ה אחר).

קילוף פירות וירקות במקלף

◀ לקלף פירות וירקות במקלף מותר כיון שאין זה מיוחד לברירה עבור ימים רבים (עיי "ביאור הלכה" סי' תקי"א סי' ד"ה מותר, הגר"ש ז"א אויערבך זצ"ל, מובא בשש"כ פ"ב ס"ק כ"ז, הגר"י ש אלישיב זצ"ל מובא ב"מבקשי תורה" יו"ט ע"י רנ"א, "חוט שני" יו"ט פרק ט"ז ס"ק א' אות ג').

הוצאת עצמות מן הדג

◀ וכן מותר להוציא עצמות מדגים ביו"ט, כיון שאין דרך לעשות כן עבור ימים רבים (הגר"י ש אלישיב זצ"ל) ויש מחמירים גם בזה אם היה אפשר לעשות מערב יו"ט, הגם שהדג היה מתפרק ("חוט שני" שם).

הוצאת מים מדוד שמש

◀ יש סוברים שיתכן שאסור להשתמש בדוד שמש ביו"ט, כיון שגורם לבישול שאינו צריך לו כלל ("שבות יצחק" דיני דוד שמש, בשם הגר"י ש אלישיב זצ"ל). ויש סוברים שמותר להוציא מים מדוד שמש ביו"ט אף שמיד נכנסים מים צוננים שיתבשלו שם שאין בו צורך, מ"מ כיון שנתערבו מיד במים הקיימים. ולמעשה משתמש בו (הגר"ש ז"א אויערבך זצ"ל). ועוד שזה בישול דרבנן, דרך גרמא ופסיק רישא דלא אכפת ליה (קובץ "מבית לוי" ח' י"ב ע"י כ"ז בשם בעל "שבט הלוי" שליט"א). ועכ"פ אם אפשר להשתמש באותם מים שנכנסים לדוד מותר אבל אם נמצאים סמוך לסוף היום שאי אפשר כבר להשתמש בו אסור ("חוט שני" פרק ד' ס"ק א' ע"י ס"ב).

הכנת תה או קפה

◀ מאחר ובישול מותר ביום טוב (שו"ע סי' תצ"ה) - מותר למזוג ביו"ט מים חמים מכלי ראשון על עלי תה או על שקיקי תה או על קפה, ואין צורך למעט האיסור עיי שפיכה מכלי שני (הגר"י ש אלישיב זצ"ל) וכן אפשר להוציא את שקיק התה מהכוס. ואין בזה משום בורר. דגם בורר הורשה ביו"ט.

◀ מותר לצקת מים חמים לתוך כוס רטובה ואין צורך לנגבה (וכנ"ל), וכן מותר לשפוך מים חמים לתוך בקבוק אף שיש בתוכו שאריות (הגר"י ש אלישיב זצ"ל).

הוצאת חלב מהמקפא

◀ מותר להוציא ביו"ט חלב או מרק מהמקפא, ואין לחשוש בזה משום נולד, וכן מותר לעשות גלידה ביו"ט. (הגר"י ש אלישיב זצ"ל, ובעל "שבט הלוי" שליט"א).

עשיית קרח

◀ מותר לעשות קוביות קרח ביו"ט אע"פ שבשבת יש מחמירים (שו"ת "שבט הלוי" ח"ה סי' ע"ט-ג').